

Vestland fylkeskommune
Avdeling for Innovasjon og Næringsutvikling
Verdiskaping i Byar og Regionar

26. mars 2021

Regional plan for næringsutvikling og innovasjon – Vestland -forslag til planprogram – Høringsuttalelse fra Invest in Bergen.

Vi viser til framlagt høringsforslag for planforslag– «Regional plan for næringsutvikling og innovasjon» med høringsfrist 26. mars.

Invest in Bergen (IiB) vil med utgangspunkt i vårt mandat, gjeldende handlingsplan for 2021 og våre generelle erfaringer gi våre merknader til forslag til planforslag.

Vi viser også til vår høringsuttalelse til planprogrammet av 20. august 2020.

Visjonen er: Nyskapande og berekraftig.

Hovudmålet er: Vestland er det leiande verdiskapingsfylket basert på berekraftig bruk av naturressursar, grøn næringsutvikling og innovasjon.

Overordnet mål for planarbeidet er slik vi ser det fornuftig og tidsriktig, men er ikke uten utfordringer, noe vi vil komme tilbake til. Hovedmålet er konkretisert gjennom tre forslag til «satsingar» (= strategier?) som skal vise hvordan vi skal nå målet.

Vi støtter visjon og hovedmål, men er usikker på om hovedmålet bygger på noen forutsetninger som det stilles spørsmåltegn ved for tiden, og som det kan diskuteres om planen er tydelig nok på hvilket grep som tas for å fjerne denne usikkerheten.

Innledende i forkant av presentasjon av visjon og hovedmål med påfølgende tre satsingar / strategier gis det i kapittel 1 en grundig gjennomgang av utfordringer og muligheter. Dette kapitlet bygger på EY rapporten Vestlandsscenarioer som er en svært grundig og troverdig gjennomgang som mange har gitt sin tilslutning utover Fylkeskommunen og bygget videre på i regionale og lokale scenarier. Ett av underkapitlene i kapittel 1 heter 1.3 hinder for utvikling. I dette avsnittet pekes det nøkternt på de store utfordringene Bergensregionen har og vil ha i hele planperioden med tilgang på egenprodusert elkraft gjennom et relativt kort elnett som i løpet av veldig kort tid ikke har klart å holde følge med etterspørselen selv om store deler av dette nettopp har vært gjennom en oppgradering. Elektrifisering av norsk sokkel ut fra samme region sammen med økt etterspørsel av store mengder elkraft til iverksetting av det grønne skifte fra ny eksportrettet industri der grønne kortreist elkraft er viktigste innsatsfaktor og konkurransefortrinn er bakgrunn for observert situasjon.

Vi stiller oss derfor litt undrende til at strategidelen ikke berører denne utfordringen i det hele tatt, men tar det for gitt at dette løses uten administrativt og politisk prioritert arbeid?

Strategidelen har tre satsinger:

Planen har tre satsingar:

- Grøn næringsutvikling: Handlar om at produksjon og næringsaktivitet skal utviklast i ei retning som er meir berekraftig for miljø og klima, og i tråd med FN sine berekraftsmål.
- Innovative og inkluderande samfunn: Innovative samfunn fornyar seg og skapar verdi for verksemder, samfunn og innbyggjarar. Inkluderande samfunn tek vare på mangfald og motverkar utanforskap.
- Areal til næringsutvikling: omfattar korleis vi nyttar naturressursar, og korleis vi legg til rette areal for ny næringsutvikling

Planforslaget som foreligger er i all hovedsak utformet i tråd med den skissen som lå til grunn i planprogramforslaget.

Vår uttalelse til strukturen på dette tidspunktet står derfor ved lag. Vi støtter grepet med de tre hovedsatsingene og mener at våre merknader inn mot planprogrammet i hovedsak er fanget opp gjennom dette planforslaget, med unntak av vår merknad om å sette større fokus på elnettutfordringene, samt grepet som er tatt med å fjerne «Bergen som motor» som eget satsningsområde.

Bergen som motor som satsing er altså foreslått fjernet. Bergen kommune er uenig med dette grepet. Invest in Bergen følger Bergen kommune sine resonnerer om ønskeligheten av større fokus på dette tema.

Bergen representerer en unikhet for fylket som burde gitt en egen satsing som vist i planprogrammet. Bergen gir muligheter for en bredde i næringsstrukturen som ingen andre kommuner i fylket, innbefattet klynger innen media, finans og helse samt kulturnæringene.

I tillegg representerer **Havbyen Bergen** kjernen i fylkets tydeligste profil knyttet til **havnæringene**. Her kan byen, regionen og fylket ta en nasjonal og internasjonal posisjon som planen bør understøtte i større grad enn planforslaget legger opp til hittil.

Pågående initiativ til Havbyen Bergen er en riktig satsing for å få vise frem våre sterke miljøer, flotte næringsliv og vår kompetanse på havet internasjonalt.

Det jobbes for å etablere en fast struktur rundt en slik satsing, der Invest in Bergen få god synergi ved å samarbeide med dette initiativet rundt noen av de oppgavene som kan bli lagt til en Havbyen Bergen-satsing. Dette gjelder for eksempel markedsføring og posisjonering av Havbyen Bergen. Arbeidet med å tiltrekke nye bedrifter og satsinger til regionen mener vi vil være enklere å lykkes med hvis byen og regionen har en tydeligere internasjonal posisjon som Havbyen Bergen. Vi viser også til delprosjektet med visningscenter for Havbyen som en viktig konkretisering av tema.

For å understøtte disse initiativene mener vi at både Bergen som motor og herunder Havbyen Bergen bør forankres i en overordnet fylkesdekkende innovasjon og næringsplan som fylkeskommunen ønsker skal overflødiggjøre kommunale næringsplaner og gjøre at kommunene kan gå rett på handlingsplaner for næring.

Det presiseres at

Planen skal sette retning for arbeidet med innovasjon og næringsutvikling i Vestland.

Videre at

Satsingane i planen er bransjenøytrale og gjeld for alle næringane. Eit viktig moment i oppfølginga av planen er difor å leggja til rette for å identifisere næringar og verdikjeder som kan fylle framtidig eksport- og verdiskapingsgap. Sjølv om dei overordna satsingane i den regionale planen er næringsnøytrale, vil dei sentrale næringane i dag i stor grad vere det også i heile planperioden.

Det er alltid en utfordring å legge seg i en slik overordnet plan på et riktig overordnet nivå, verken for høyt eller for lavt (være for detaljert).

Generelt deler vi andre tilbakemeldinger på at planforslaget til dels befinner seg på et veldig høyt og ikke operativt nivå. Det kan bli vanskelig å styre virkemiddelbruken (økonomisk og politisk) både for Fylkeskommunen og for andre som det forventes skal legge planen til grunn for sine aktiviteter framover.

Dette kommer jo for så vidt også klart fram når det gjelder VLFK som vil utarbeide handlingsplan (planer) for å kunne være operative eksempelvis overfor kommende søkerrunder mot fylkeskommunale prosjektmidler.

Planen er overordna og har eit langsiktig perspektiv. Vi skal gjere aktuelle og dynamiske prioriteringar i heile planperioden. Planen blir konkretisert gjennom fireårige handlingsprogram og årsplanar. Trong for å rullere handlingsprogrammet blir vurdert årleg i tråd med plan og bygningslova.

Eit fireårig handlingsprogram skal sikre forpliktande samarbeid i partnerskapen og bidra til å prioritere satsingar for å nå målsettingane. Det viktigaste føremålet med ein fireårig handlingsprogram er:

Ut fra en slik beskrivelse blir det kanskje enda viktigere hva som kommer fram i det fireårige handlingsprogrammet enn hva som når presenteres som dennes overbygning.

Vestlandsscenarioer (VS) som veldig gode avsjekkspunkter kunne vært lagt til grunn i større grad og gjort planen tydeligere og mer operativ? Det vil si i større grad bygge inn i strategikapitlet (satsingar) formuleringer som styrker muligheter vist i VS eller utfordringer (barrierer) vist i VS.

Veldig mange av kommunene og andre legger disse til grunn i egne planer. Det er viktig å ta vare på denne felles virkelighetsforståelsen som her er utarbeidet og brakt videre i regionale og lokale scenarier. Kommende handlingsplaner vil gjerne i stor grad forholde seg til disse scenariene? I så fall bør det være en tydeligere bro i selve strategidelen av RPIN.

Vi har særlige merknader knyttet til tema grønn næringsutvikling og areal til næringsutvikling.

3.2 Grøn næringsutvikling

Mål: Næringslivet i Vestland er klimanøytralt i 2033

Er målet for denne strategien mulig i hele Vestland gitt det vi vet om tilgang på elkraft i dag? Faktum er at uten hardt administrativt og politisk arbeid vil dagens elnett i Bergensregionen ikke kunne bistå til det grønne skiftet før tidligst 2030 eller kanskje 2035, altså to år etter at planperioden for planen går ut.

Vi mener derfor at utsagnet om at «Vi må ha tilstrekkeleg kapasitet på breiband, mobilnett og tilgang til elektrisk kraft». Som tas opp innledningsvis i kapittel 3 under «tema som gjeld for alle næringane» er alt for svakt formulert som grunnlag for etterfølgende forventninger til en realisering av det grønne skiftet i Bergensregionen.

Planforslaget tar det for gitt at dette er på plass eller at det etableres raskt? Burde ikke planen være tydeligere på premissene her og på hvordan vi lever ut dette utsagnet. Hvis ikke blir målet høyst urealistisk og for mye av politikken utelates eventuelt til handlingsprogrammet. Kapittel 3.2 kommenterer ikke disse utfordringene i det hele tatt selv om dette er helt sentrale barrierer i Vestlandsscenariene som ligger til grunn for planforslaget.

I vår høringsuttalelse til planprogrammet skrev vi følgende:

«Fornybar energi er omtalt over som prioritert næring og vil også være en premiss for prosessindustrien vidt definert. Den vil også være svært viktig for omstilling og fornying av maritim og marin næring. Grønn industri innen prosessindustrien omfatter også nye områder som hydrogenproduksjon (grønn og blå), batteriteknologi, datasenterdrift med flere.

Tilgang på elkraft er en kjempeutfordring som etter vårt syn i for liten grad er satt fokus på i planprogrammet.

Dette er en premiss som dersom den ikke oppfylles, vil sette hele satsingen på grønn omstilling i fare og derfor kunne gjøre planens satsinger urealistiske. Vi vil også kommentere denne utfordringen ytterligere under kapittel 6 om «behov for utredninger».

Vi kan ikke se at dette er tatt hensyn til i særlig grad i dette planforslaget under utforming av strategiene og synes dette er svært uheldig – også for planens legitimitet.

Det nylig gjennomførte søket etter lokasjoner for JBI batterifabrikk er på mange måter en syretest på hvordan etablering av ny grønn eksportindustri i Bergensregionen vil stå overfor utfordringer med hensyn til tilgang av lokalprodusert elkraft. Slik planforslaget leses i dag kan en ikke se at noen konkret handling foreslås for å bedre på denne situasjonen?

Vi foreslår derfor at det legges til et avsnitt under kapittel 3.2, gjerne under tema «lukke eksportgapet». Her bør det fokuseres på aktivt administrativt og politisk arbeid i tett samarbeid med næringsliv og FoU for å øke tilgangen på elkraft og å forsere tiden for å få tilbake et tjenlig elkraftnett i regionen.

Når det gjelder **satsingsområde Areal** viser vi igjen til vår høringsmerknad til planprogrammet. Vi støtter derfor at denne problemstillingen tas opp til full bredde i planforslaget.

Vi takker for tilliten ved å invitere oss inn i arbeidsgruppen for dette tema, og er rimelig fornøyd med resultatet av dette arbeidet slik det fremstår i planforslaget.

Tema er vanskelig, men trolig blir det mer og mer sentralt framover. Jfr igjen arbeidet med å finne arealer for batteriproduksjon i fylket.

Konklusjonene slik de foreligger i planforslaget gir i liten grad løsninger på de kommende utfordringene. De setter likevel et viktig fokus på problemstillingene og stikker ikke under en stol at dette er spørsmål som både fylkeskommunen og andre offentlige institusjoner framover må være ekstra oppmerksomme overfor.

Invest in Bergen ønsker fremdeles å være aktivt med i dette arbeidet framover da fokus på næringsarealer er vesentlig for å lykkes med å etablere større eksterne næringslivsinitiativ som fatter interesse for regionen på samme måte som tilgangen av elkraft er et basiskrav.

Andre tema:

Når det gjelder vårt konkrete innspill til planprogrammet knyttet til datasenter og datasenterstrategi finner vi ikke noen spor av dette i planforslaget.

Vi registrerer at datasenteretableringer trolig ligger inne i energikrevende næringer generelt og at VLFK ikke ønsker å gi noen særområder her ekstra fokus på dette overordnede nivået som planen som vi har konstatert ligger på.

Vi har dermed forventninger til at det i kommende handlingsplaner blir drøftet hvilke næringer og bransjer som vil være mest aktuelle hvor.

Vi tolker også konklusjonen i kapittel 4.5 på den måten at de ulike temaplanene fra tidligere herunder datasenterstrategi blir å komme tilbake til i behandlingen av handlingsprogrammet.

Det står her at «planane er innarbeida i satsingane i den regionale planen» og at «Innhaldet vil bli tydelegare i det første fireårige handlingsprogrammet».

Sett fra vårt ståsted vil datasenteretableringer av det slaget som er mest aktuelt for vår region gjerne ha noen fortrinn opp mot andre energikrevende næringer. Som vi så med batterifabrikken krever denne at tre egenskaper kombineres; store arealer, tilgang på mye elkraft og nærhet til et stort og kompetent arbeidsmarked. For HPC datasenternæringen trengs i alle fall ikke de store arealene og gjerne heller ikke arbeidsmarkedet. Det betyr at selv mindre arealer hos de kommunene der elkraften produseres og hvor utfordringene for resten av samfunnet med å ta denne i bruk gjerne er minst kan aktualisere etableringen av en kommunal datasenterstrategi som en nødvendig dokumentasjon av at dette kan være en ønsket næringsutvikling i de aktuelle kommunene.

Konnektivitet er vesentlig for framvekst av eventuelle datasenteretableringer, men også vesentlig for næringsutvikling i distriktskommunene som sådan. Situasjonen knyttet til nasjonale og internasjonale forbindelser har blitt forbedret radikalt de siste årene – også med hjelp av fylkeskommunen. Fylkeskommunens bidrag til utbyggingen av bredbånd i kommunene har også vært viktig og vil fortsatt være viktig for næringsutviklingen framover.

Avsluttende kapittel «4.6 Resultatmåling og evaluering» gir en krevende oppfølging på vedtatt plan. Vi stiller oss likevel bak intensjonene med dette og tror det vil være viktig for legitimiteten at noe i denne retning gjennomføres.

Vennlig hilsen/
Regards

A handwritten signature in blue ink that reads "Vidar Totland".

Vidar Totland

M: +47 959 12 970
vidar@investinbergen.no

www.investinbergen.no